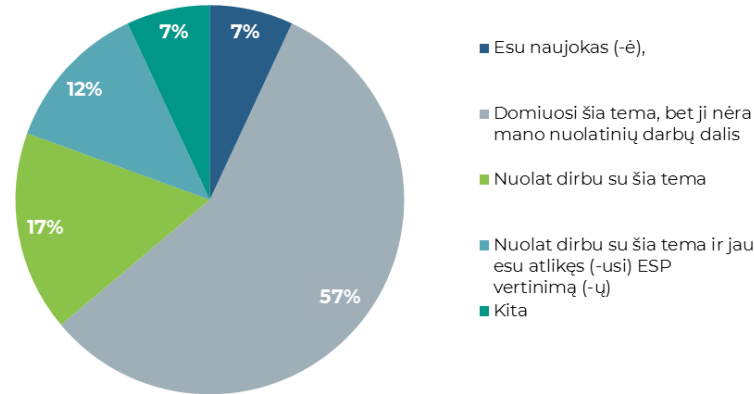

APKLAUSA APIE EKOSISTEMINIŲ PASLAUGŲ PRIORITETUS LIETUVOJE

APKLAUSOS TIKSLAS: Apklausa buvo skirta sužinoti daugiau apie ekspertų patirtis, susijusias su ESP, bei pozicijas apie ekosistemų būklę, taip pat nuomones apie ESP vertinimo prioritetus, poreikius, galimybes ir rizikas Lietuvoje. Viso gauti 72 atsakymai, jie ir buvo analizuoti.

Pav. 1. Respondentų susipažinimo su ESP tema lygis, n = 72.

52 proc. respondentų dirba su **miškų ekosistemomis**

Nuolat su ESP tema dirba apie trečdalį respondentų (29 proc.)

Trumpa rezultatų apžvalga

Detali ataskaita [ČIA](#)

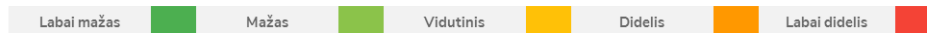
Paruošė [Kristina Simonaitytė](#)
Kurk Lietuvai ir LR aplinkos ministerijos projektas
„Ekosisteminės paslaugos“
Nuotr. [Realisbeautifulstock](#)
© 2018 m. vasaris

Ekosistemos	Poveikis	Tendencijos
Miškai (n=66, 64)	3,33*	2,64** ↗
Pievos (n=60, 55)	3,75	2,84 ↗
Šlapžemės (n=56, 56)	3,43	2,46 ↗
Ekosistemos su reta augaline danga arba be jos (n=47, 44)	3,43	2,50 ↗
Krūmynai ir viržynai (n=46, 46)	3,00	2,48 ↗
Agrarinės ekosistemos (n=55, 58)	3,58	2,76 ↗
Urbanizuotos ekosistemos (n=58, 56)	3,74	2,96 ↗
Upės ir ežerai (n=56, 56)	3,36	2,52 ↗
Jūrinės įlankos ir tarpinių vandenų ekosistemos (pvz. Kuršių marios) (n=47, 47)	3,70	2,74 ↗
Jūrinės ekosistemos (pakrantės ir Lietuvai priklausanti Baltijos jūros dalis) (n=46, 45)	3,59	2,64 ↗

Labiausiai paveiktomis ekosistemomis ekspertų yra laikomos pievos, agrarinės, urbanizuotos ir visų tipų jūrinės ekosistemos. Tiems patiems ekosistemų tipams, ekspertų manymu, neigiamas poveikis ir toliau augs labiausiai.

(Sąlyginai) **mažiausiai paveiktomis ekosistemomis laikomi krūmynai ir viržynai, miškai bei upės ir ežerai.** Geriausios tendencijos, ekspertų manymu, yra šlapžemėse bei krūmynuose ir viržynuose.

Neigiamas poveikis ekosistemų būklei

Neigiamo poveikio tendencijos

n = respondentai poveikis, respondentai tendencijos, *svertinis vidurkis (iš 5), **svertinis vidurkis (iš 4)

Pav. 2. Neigiamo poveikio skirtingų ekosistemų būklei Lietuvoje per pastaruosius dešimtmečius ir poveikio tendencijų ekspertinis vertinimas (SVERTINIS VIDURKIS)

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ESP grupių reitingas

#1

#2

#8

Pav. 4. Aukščiausiai reitinguotos kiekvieno tipo ESP: Aprūpinimo, Reguliavimo ir Kultūrinė ESP.

Labiausiai **saugotinos** ekosistemos, ekspertų manymu, - **šlapžemės ir miškai**. Pievos bei upės ir ežerai taip pat gavo aukštus įvertinimus.

Ekosistemų **atkūrimo** prioritetai, ekspertų nuomone, pirmiausiai turėtų orientuotis į **šlapžemes**. Antru prioritetu buvo įvardinti upės ir ežerai.

Pav. 3. CICES ESP grupės, išreitinguotos pagal ekspertų prioritetus

Vieta	ESP grupė	Vieta	ESP grupė
1	Gruntinis vanduo naudojamas mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)	11	Intelektinė ir suvokimu paremta sąveika su gyvąja gamta (K)
2	Gyvenimo ciklo užtikrinimas, buveinių ir genofondo apsauga (R)	12	Atmosferos sudėties ir sąlygų reguliavimas (R)
3	Antropogeninės kilmės teršalų ar toksinų biologinis reguliavimas (R)	13	Bazinių srautų ir ekstremalių įvykių reguliavimas (R)
4	Dirvožemio kokybės reguliavimas (R)	14	Dvasiniais, kultūriniais ir kitais patyrimais paremta sąveika su gyvąja gamta (K)
5	Antropogeninės kilmės kenksmingų veiksnių reguliavimas (R)	15	Kitos gyvosios gamtos savybės turinčios ne panaudos vertę (K)
6	Kenkėjų ir ligų kontrolė (R)	16	Laukiniai augalai (sausumos ir vandens), dumbliai, grybai renkami mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)
7	Sausumos augalai kultivuojami mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)	17	Genetiniai išteklių iš augalų, dumblių, grybų, genetiniai išteklių iš gyvūnų (A)
8	Fizinė ir patyrimu (pažinimu) paremta sąveika su gyvąja gamta (K)	18	Vandens gyvūnai veisiami mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)
9	Vandens sąlygų reguliavimas (R)	19	Laukiniai gyvūnai (sausumos ir vandens) medžiojami ar renkami mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)
10	Naminiai gyvuliai veisiami mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)	20	Paviršinis vanduo naudojamas mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)
		21	Vandens augalai kultivuojami mitybos, medžiagų ar energijos gamybos tikslais (A)

A - Aprūpinimo paslaugos, R - Reguliavimo paslaugos, K - Kultūrinės paslaugos

Visos **Reguliavimo** ir **Kultūrinės ESP** ekspertų laikomos vidutinio, **didelio** ar labai didelio prioriteto. **Aprūpinimo ESP**, kita vertus, sulaukė daugiau **vidutinių** įvertinimų, netruksta ir mažesnio prioriteto pasirinkimų. Tai atsispindi ir bendrame reitinge (Pav. 3), kur Aprūpinimo ESP užima šešias paskutines vietas (iš 9 Aprūpinimo ESP grupių). Ekspertų nuomone, bendrai daugiausiai duomenų turima apie Aprūpinimo ESP, mažiau apie Reguliavimo ESP ir dar mažiau apie Kultūrinės ESP.

Kriterijai, kuriais reikėtų remtis, nustatant nacionalinius ESP prioritetus

1. NEIGIAMAS POVEIKIS

Probleminės ESP, grėsmės, globalinės problemos, aplinkos kokybės išsaugojimas, ekosistemų išsaugojimas ir atkūrimas

Viena grupė ESP prioritetams siūlytų kriterijų orientavosi į ekosistemų ir ESP pažeidimus ir grėsmes jiems, įskaitant globalinio masto (pvz. klimato kaita). Čia pirmenybė buvo teikiama nykstančioms, unikalioms ekosistemoms, jų išsaugojimui ir atkūrimui.

2. ATEITIES POREIKIAI

ESP potencialas, tvarumas, tęstinumas, socioekonominė nauda, Lietuvos prioritetai, visuomenės poreikiai, valstybės poreikiai

Ekspertai pastebėjo, jog ekspertų ir visuomenės prioritetai gali išsiskirti, todėl būtina atsižvelgti ir į visuomenės nuomonę ir poreikius. Taip pat ESP prioritetus turėtų lemti jų teikiama socioekonominė nauda, ekonomikos tvarumo ir tęstinumo užtikrinimas, bei pačių ESP tiekimo potencialas.

Kompetencijos vykdant ESP vertinimą trūkumas – didžiausia respondentų įvardinta rizika ESP plėtrai Lietuvoje

Aplinkosauga, PAV ir Teritorijų planavimas – viešojo administravimo ir ūkio sektoriai/veiklos, į kuriuos, ekspertų vertinimu, ESP principas turėtų būti integruojamas pirmiausiai

Sekant anksčiau atliktomis analizėmis bei klausimyno rezultatais, **Nacionalinė ESP studija** galėtų būti sudaryta iš keturių pagrindinių elementų (Pav. 5).

Klausimyno rezultatai išryškino kelis svarbius momentus: pirmiausia, **visuomenės įtraukimo** į procesą bei **ESP kompetencijų stiprinimo svarbą**. Pastarasis rezultatas yra itin įdomus turint omenyje tai, jog per apklausą atsiskleidė įvairiapusės respondentų ESP patirtys, tačiau tiek atidesnė jų analizė, tiek faktas, jog tik apie trečdaliį tema besidominčių respondentų nuolat dirba su ESP, rodo, jog ekspertinę ESP patirtį Lietuvoje norėtųsi stiprinti.

Kalbant apie ekosistemų ir ESP prioritetus, klausimyno rezultatai rodo, jog, nors ekosistemos ir ESP yra išreitinguotos, skirtumai nėra itin žymūs. **Neabejotinai, visos ekosistemos ir jų teikiamos ESP yra savaime svarbios ir todėl jų bet koks reitingavimas ir siekis išskirti prioritetus vertinimui gali būti sudėtingas, ypač neturint labai aiškiai apibrėžtų kriterijų**. Akivaizdu, jog Nacionalinėje ESP studijoje tai turėtų būti išgryninta, pasiremiant viešąją konsultacija, bei valstybės ir visuomenės socioekonominiais poreikiais (įskaitant ESP integravimo į sprendimų priėmimus galimybes).

Pav. 5. Siūloma Nacionalinės ESP studijos struktūra